

Euritmijos pratimų taikymas ugdant mokinių ritmo pajautą muzikos pamokose: veiklos tyrimas 7 klasėje

Applying Eurithmy Exercises to Develop Students' Sense of Rhythm in Music Lessons: Performance Research in the 7th Grade

Ieva Šauklė

E. p. ievasaukle@gmail.com

Santrauka. Straipsnyje apžvelgiama É. Jaques-Dalkroze muzikinio-ritminio ugdymo sistema, apibūdinamas euritmijos metodas ir pristatoma X progimnazijos 7 klasės muzikos pamokose atvejo analize įvertinta jo praktinė reikšmė ugdant mokinių ritmo pajautą. Kokybinio veiklos tyrimo rezultatai parodė, kad mokinių, turinčių gerą koordinaciją, reakciją, motoriką, gera ir ritmo pajauta. Silpnai jaučiančių ritmą tyrimo dalyvių ritmo pajauta po euritmijos pratimų pakito: pagerėjo dalyvių reakcija, vidinis laiko trukmės pojūtis, kūno judesiai ritmuojant tapo išraiškingesni, ritmavimo klaidų akivaizdžiai pradėjo mažėti. Be to, pastebėta, kad euritmijos pratimai turėjo poveikio ne tik mokinių ritmo pajautos kaitai, bet pagerėjo ir klasės mikroklimatas, mokiniai darėsi drąsesni, mėgavosi pratybomis.

Prasminiai žodžiai: euritmija, metodas, ritmo pajauta, ugdymas.

Summary. The article reviews the ideology of the É. Jaques-Dalkroze musical-rhythmic education system, the eurhythmy method is described, as well as its practical significance in developing a sense of rhythm through a case study, in the 7th grade music lessons of X Pro-Gymnasium. The results of the qualitative activity study revealed that students with good coordination, reaction, and motor skills have a good sense of rhythm. The sense of rhythm of weakly sensitive/anti-arrhythmic research participants during the practice of eurhythmy exercises developed positively: the reaction of the participants improved, the internal sense of time duration, body movements became more expressive during the rhythm, and anti-rhythmicity no longer appeared during the practice of eurhythmy exercises. Also, after practicing eurhythmy exercises, better social skills, emotional state, and positive classroom climate of the participants were observed.

Keywords: eurhythmy, method, sense of rhythm, education.

Received: 2023-11-29. Accepted: 2024-01-04

Copyright © 2022 Ieva Šauklė. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Įvadas

Vaikų muzikalumo ir domėjimosi muzika stoka pastebėta dar E. Balčyčio (1986), kurio teigimu, dėl spartaus vaikų brendimo, charakterio bruožų kaitos, mutacijos ir kitų priežasčių ypač daug problemų kyla mokant muzikos. Šių dienų mokykloje niekas nepasikeitė, ypatingai vyresnėse klasėse – lyginant su kitomis disciplinomis, muzikos pamokos dažnai praranda vertę, jos nekelia mokinių susidomėjimo, todėl dažniausiai „patraukiamos į šalį“, įprasti metodai nebeteikia norimų rezultatų.

Muzikos pedagogui tenka ieškoti naujų būdų, inovatyvių mokymosi metodų, strategijų, tinkančių mokinius sudominti. Muzikinis ritmas – viena įdomiausių ir visiems patraukli muzikinė veikla – tinkamai pateikiamas ugdytiniui gali būti tiesiausias kelias į muzikinį pasaulį. Kalbant apie aukštesnėse klasėse besimokančiųjų ritmo lavinimo įgūdžius, stebima, kad mokiniai nenoriai muzikuoja bei ugdomi ritmavimo gebėjimus. D. Nickuvienė (2010) pastebi, kad problema dažniausia yra ne tai, jog mokiniai negali suploti ar sugroti duoto ritmo, o tai, kad jie tik imituoja mokytojo užduotus ritminius darinius, nesugebėdami, neturėdami pakankamai galimybių ir laisvės improvizuoti panaudojant mušamuosius instrumentus ar kūno perkusiją. Nemažai pedagogų ritmą lavina tik skaičiuodami, užuot leidę ritmą pajauti kūnu jam judant. M. E. Pinzino (2009) teigimu, ritmo „skaičiavimas“ visiškai negarantuoja ryšio su metru, tempu, kūno judesių išraiška ar juo labiau muzikalumu.

Dauguma muzikos pedagogų užsienyje ir Lietuvoje (Landis, Carder, 1972; Krakauskaitė, 1995; Katinienė, Vaičienė, 2001; Velička, 2004 ir kt.) pažymi, kad muzikos mokymas neatsiejamas nuo judesio. Šveicarų pedagogo É. Jaques-Dalcroze (1972) teigimu, su muzika mokiniai turėtų susipažinti judėdami, grodami, dainuodami bei improvizuodami. Šis žymusis XX a. ritmo ugdymo teoretikas ir metodininkas rašė, kad bet koks ritmas yra judesys, o ugdam ritminį pojūtį dalyvauja visas kūnas. D. Kriščiokaitienės (2008) teigimu, visos ritminio ugdymo pratybos turėtų būti atliekamos išoriškai, aiškiai išreikštais kūno judesiais, stovint. Ritmo organizacinė sandara jutimais suvokiama pagal reguliarius arba nereguliuosius akcentų dėsningumus, kurie sukuria arba griaua inercinę pulsaciją. Šių įgūdžių turėjimas leidžia vaikams žaisti su kitais, o tai skatina ugdytis socialinius įgūdžius bei gerina gyvenimo kokybę.

Apie ritmo potyrį, naudojant kūno judesius, kalba dauguma mokslininkų pedagogų, tačiau šiame straipsnyje bus nagrinėjama pastarųjų pirmtako – É. Jaques-Dalcroze – pasiūlyto euritmijos metodo pratimų praktinė reikšmė, įvertinta kokybiniu veiklos tyrimu muzikos pamokose X progimnazijos 7 klasėje.

Tyrimo objektas – euritmijos pratimų taikymas ugdam ritmo pajautą.

Tyrimo tikslas – įvertinti ritmo pajautos ugdymo galimybes muzikos pamokose taikant euritmijos pratimus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apžvelgti É. Jaques-Dalcroze muzikinio-ritminio ugdymo sistemos ypatumus ir pristatyti euritmijos metodą.
2. Išsiaiškinti, kaip mokiniai vertina euritmijos pratimus.
3. Įvertinti euritmijos metodo pratimų veiksmingumą lavinant ritmo pajautą.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, kokybinis veiklos tyrimas, leidžiantis įvertinti euritmijos metodų veiksmingumą lavinant ritmo pajautą, tyrimo analizė, interviu.

É. Jaques-Dalcroze'o muzikinio-ritminio ugdymo filosofija.

Euritmijos samprata

Émile Jaques-Dalcroze'o ugdymo filosofija apima muzikines, fizines, emocines problemas. Pedagogo žodžiais: „(...) žmogiškosios emocijos virsta muzikiniu judesiu ir yra jaučiamos įvairiose muzikos dalyse. Žmogaus kūnas yra pirmas instrumentas, kuriuo galima lavinti muzikos suvokimą. Muzikos meno bazė yra žmogaus emocijos“ (Jaques-Dalcroze, 1985, p. 23), todėl pagrindinis šios muzikinės koncepcijos tikslas – kūno, dvasios ir proto harmonija.

L. Mathieu (2013) pažymi, kad É. Jaques-Dalcroze'o pagrindinis muzikinio ugdymo tikslas – padėti vaikui pažinti save ir ugdyti jo asmenybę. Jos nuomone, menas, o ypač muzika, turi galią išprovokuoti žmogaus gyvybines jėgas, leidžiant jam veikti ir galvoti pačiam. É. Jaques-Dalcroze'o (1972) manymu, muzika stimuliuoja vidinį poreikį judėti ir sukelia judesio impulsus: ritmiška muzika skatina žmogaus motorikos aktyvumą – padidėja raumenų įtempimas, kai kurių vidaus organų motorinis aktyvumas, atsiranda nesąmoningi judesiai.

É. Jaques-Dalcroze, eksperimentuodamas muzikinį ritmą, naudojo mokinių vaikščiojimą skirtingais tempais ir siekė, kad pamažu pakludama muzikai ir jos ritmui įsitrauktų ir didžioji kūno dalis (Jareckaitė, Rimkutė-Jankuvienė, 2010). J. Seitz (2005) teigimu, šis šveicarų pedagogas ir unikalios muzikos mokymo metodikos autorius plėtojo tris pagrindines muzikos mokymo sritis: euritmiją, solfedžiavimą ir improvizaciją, – manydamas, kad derinant šiuos komponentus mokiniai išmoks ne tik improvizuoti, bet ir lavins „vidinę klausą“, rašymo, judėjimo įgūdžius ir muzikinę pajautą.

V. H. Mead (1994) nurodo keturias pagrindines prielaidas, kuo naudingas euritmijos metodas:

1. euritmija sužadina fizinius, akustinius ir vizualius muzikinius vaizdus;
2. improvizacija ir kryptingas judėjimas tobulina ekspresyvų muzikalumą ir stiprina intelektualinį jautrumą;
3. muzika išgyvenama per kalbą, gestą ir judesį;
4. žmonės geriausiai mokosi naudodamiesi keliais pojūčiais, todėl ir muzikos turėtų būti mokoma pasitelkiant lytėjimo, kinetinį, akustinį, fonetinį ir vizualinį suvokimą (p. 5–6).

Taikant euritmijos metodą, kūnas yra pagrindinė raiškos priemonė, o muzikos ir judesio ryšys tampa glaudus. Besimokantieji klausosi muzikos kūrinio ir judesiu išreiškia, ką girdi. Žmogaus atliekami ritmiški judesiai atliepia muzikos nuotaiką ir apima procesus, nukreiptus į prasmę, supratimą ir patirtį. Euritmijos metodas, jungiantis muziką, protą ir kūną, – tai rafinuotas judėjimo menas, kuris puoselėja besimokančiųjų emocinį pasaulį,

kartu gerindamas kūno pusiausvyrą, koordinaciją, koncentraciją, ritmo pajautą, padeda geriau suvokti muzikos grožį.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Siekiant praktiškai įvertinti euritmijos pratimų veiksmingumą lavinant mokinių ritmo pajautą, buvo atliktas kokybinis veiklos tyrimas, fiksuojant dalyvių ritmo pajautos pokyčius nuo tyrimo pradžios (žr. 1 lentelę) iki tyrimo pabaigos (žr. 4 lentelę). Straipsnio autorė / pedagogė refleksijas pildė po kiekvienos pamokos, aprašydama kiekvieno dalyvio pastebėtus ritmo pajautos pokyčius. Stebėjimo metodu gautiems tyrimo duomenims papildyti naudotas tiriamasis dalyvių interviu, padėjęs įsigilinti į pedagoginio proceso vidinius ypatumus, ugdytinių subjektyvų požiūrį ir išgyvenimus (Kardelis, 2002). Interviu duomenys apdoroti turinio (*content*) analizės metodu ir pateikiami citatomis, interpretuojant ir aprašant dalyvių mintis. Veiklos tyrimas atliktas 2019 m. kovo–gegužės mėn. Su kiekvienu tyrimo dalyviu suderintas interviu laikas, užtikrintas anonimiškumas ir kiti etikos principai (Kardelis, 2002) Tyrime dalyvavo X progimnazijos 7 klasės 31 mokinys. Refleksijoms atsitiktiniu būdu pasirinkta 10 informantų, kurių tikrieji vardai, laikantis etikos principų, užkoduoti (*dalyvis A1; dalyvis A2* ir t. t.).

1 lentelė. Tyrimo dalyvių ritmo pajautos refleksija tyrimo pradžioje

Tyrimo dalyvis	Tyrimo dalyvio pristatymas
A1	Ritmiškas, kūno koordinacija gera, reakcija greita. Ritmo pajautos patikros pratimus atliko be klaidų. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės.
A2	Ritmiškas, kūno koordinacija gera, reakcija greita. Ritmo pajautos patikros pratimus atliko be klaidų. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės, taip pat penktus metus lanko muzikos mokyklą.
A3	Ritmo pajauta gera, tačiau ritmuojant su kūno judesiais padaro klaidų. Kūno koordinacija gera. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės.
A4	Ritmiškas, kūno judesiai koordinuoti. Kartais klysta, tačiau greitai reaguoja ir pasitaiso. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės.
A5	Ritmiškas, kūno koordinacija gera. Ritmines užduotis atlieka gerai, tačiau reakcija lėta. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės.
A6	Prastai jaučia ritmą. Sunkiai iš pirmų bandymų atlieka ritmines užduotis. Kūno koordinacija silpna, reakcija lėta. Nedrąsus. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės.
A7	Ritmo pajauta silpna. Patikros metu ritminius darinius atliko ne tokius, kokie buvo pateikti. Trūksta susikaupimo. Koordinuoti judesius integruojant ritmavimą nepavyksta. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės.
A8	Prastai jaučia ritmą. Dažnai duotą ritmą atlieka kitaip. Sunkiai koordinuoja kūno judesius. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės.
A9	Ritmo pajauta silpna. Pasižymi dėmesio stoka. Kūno koordinacija silpna. Patikros metu nepavyko atlikti pateiktų pratimų. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės.
A10	Ritmo pajauta silpna – pateiktą ritminį darinį atlieka netiksliai. Pasižymi koncentracijos stoka. Sunkiai koordinuoja kūno judesius. Muzikos pamokas lanko nuo 1 klasės.

Tyrimo metu taikytos euritmijos pratybos ir eiga

1 pratimo „Kanonas“ („Canone“) (Abramson, 2002) tikslas – gebėti koordinuoti judesius, ugdyti dėmesį, vidinį laiko trukmės pojūtį, greitą reakciją, atmintį, atskirti muzikinius akcentus.

Eiga: dalyviai stovi / sėdi tiesiai, rankas laiko prie šonų ir turi atkartoti mokytojo demonstruojamus judesius bei tuo pat metu sakomus žodžius (žodžiai – tai kūno dalys). Kanonas prasideda ketvirtinėmis, t. y. „galva, ausys, burna, pilvas“. Toliau atliekant pratimą vertės smulkinamos – aštuntinės, trijolės ir kt. (t. y. „galva galva, ausys ausys, burna burna, pilvas pilvas“ ir t. t.). Išanalizavus refleksijas ir apibendrinus tyrimo dalyvių veiklą (žr. 2 lentelę), galima sakyti, kad pirmasis pratimas pavyko: iš 31 mokinio aštuoniems atlikti užduotį buvo sunkiau, tačiau kitiems sekėsi gerai.

2 lentelė. Refleksijos po pirmojo euritmijos pratimo taikymo

A1	Iš pradžių be keblumų atliko ritminį kanoną. Pasunkinus užduotį ne taip gerai koordinavo kūno judesius. Pratimas patiko.
A2	Užduotį atliko ritmiškai, tvarkingai, koordinuotai. Pasunkinus pratimą, keletą kartų sutriko, tačiau išlaikė dėmesį ir greitai pasitaisė. Pratimas patiko, tačiau tai buvo „neįprasta“.
A3	Užduotį atliko be priekaištų: ritmiškai, puikiai koordinuodamas judesius, išlaikydamas dėmesį ir vidinę ritmo pajautą. Pratimas patiko.
A4	Užduotį atlikti sekėsi neblogai, tačiau trūko greitos reakcijos, todėl dažnai klydo koordinuodamas kūno judesius. Pratimas patiko, tačiau tai buvo „neįprasta“.
A5	Užduotį atliko ritmiškai, puikiai koordinuodamas kūno judesius, išlaikydamas dėmesį. Pasunkinus pratimą, jį atliko be klaidų. Pratimas patiko, tačiau teigė „jaučiąs keistai“.
A6	Atlikdamas užduotį dažnai sutrikdavo, sunkiai koordinavo kūno judesius, reagavo lėtai. Kartojant pratimą kelis kartus, pavyko atlikti pirminę užduoties versiją. Pratimas patiko, tačiau jautėsi nedrąsiai ir „neįprastai“.
A7	Užduotį atlikti sekėsi sunkiai: buvo nelengva išlaikyti dėmesį, koordinuoti judesius. Pratimas patiko.
A8	Užduoties pirminę versiją atliko beveik be klaidų – ritmiškai, koordinuotai, tačiau vėliau klydo – trūko greitos reakcijos. Dalyvis jautėsi nedrąsiai, tačiau pratimas patiko.
A9	Užduotį atlikti sekėsi sunkiai: buvo sudėtinga koordinuoti judesius, pratimą atliko neritmiškai. Pratimas nepatiko.
A10	Trūko susikaupimo, todėl atlikti užduotį iš pradžių nepavyko. Pakartojus kanoną, dalyvis įsitraukė į veiklą aktyviau, darė mažiau klaidų ir užduotį atliko. Pratimas patiko.

„Kanoną“ užduotimi tikėtasi sukcentruoti besimokančiųjų dėmesį, aktyviai įtraukti į veiklą koordinuojant kūno judesius bei naudojant atmintį ir klausą, pagerinti vidinį laiko skaičiavimą. Atsižvelgus į tai, kad euritmijos pratybos naudotos pirmąkart, šie uždaviniai iš dalies įvykdyti.

Per antrąsias euritmijos pratybas atliktas 2 pratimas „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ ir 3 pratimas „Statulos“ (žr. 3 lentelę).

„Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ („Movement according to the rhythm in different parts of the body“) (Abramson, 2002) tikslas – ugdyti metro ritminę pajautą,

kūno judesių koordinaciją, budrumą / reakciją į kintančius garsus, jausti vidinį laiko trukmės pojūtį, gebėti išlaikyti muzikinį tempą.

Eiga: sustoję ratu mokiniai pagal muziką turi: 1) klausyti; 2) ploti pagal ritmą delnais / pirštų galiukais (susikoncentruoti į pauzes tarp plojimų); 3) judinti savo pečius; 4) judinti pėdas (viena po kitos); 5) judinti galvą; 6) judinti kelius; 7) vaikščioti ir prireikus sustoti.

„Statulos“ („Statues“) (Abramson, 2002) tikslas – lavinti vidinį metro ritminį skaičiavimą, dėmesį, kūno motoriką, reakciją.

Eiga: klausant muzikos mokiniai stovi ratu ir: 1) skaičiuoja ritmą nepertraukiamai: „1–2–3–4“; 2) kai mokytojas pasako „1“, mokiniai keičia kūno poziciją; 3) mokytojas nurodo keisti kūno poziciją ties „3“ ir toliau nepertraukiamai skaičiuoja ritmą; 4) komanda keisti poziciją: „2“; 5) komanda keisti poziciją: „4“; 6) komanda keisti poziciją ties „4“ ir „1“; 7) komanda keisti poziciją ties „1“ ir „3“; 8) komanda keisti poziciją ties „1, 2 ir 3“; 9) komanda keisti poziciją su kiekvienu akcentu. Sustoti.

3 lentelė. Refleksija po antrųjų euritmijos pratybų

A1	Užduotį „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ atliko ritmiškai, kūno judesiai plastiški, išraiškingi. Atlikdamas pratimą „Statulos“ judėjo tinkamai, koordinuotai, užduotį atlikti pavyko iš karto. Pratimai patiko.
A2	Užduotį „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ atliko nepriekaištingai. Išlaikė pastovų vidinį ritmo skaičiavimą, judesius koordinavo plastiškai. „Statulos“ atliko tinkamai, nors pritrūko dėmesingumo, kūno judesiai mažiau plastiški, tačiau ritmo pajautą išlaikė. Pratimai patiko.
A3	Užduotį „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ atliko ritmiškai, kūno judesiai išraiškingi, plastiški, tačiau atliekant pratimą „Statulos“ kūno judesių amplitudė sumažėjo, vidinis ritminis skaičiavimas išliko geras. Pratimai patiko.
A4	Užduotis „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ ir „Statulos“ atliko ritmiškai, tačiau nesutelkė dėmesio, klydo. Kūno judesiai plastiški, susikaupė skaičiuodamas vidinį metro ritmą. Pratimai patiko, tačiau jautėsi „nejaukiai“.
A5	Atlikdamas užduotį „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ stokojo koncentracijos, todėl dažnai neišlaikė vidinio pulso. Atliekant užduotį „Statulos“, kūno judesiai buvo plastiški, užduotis atlikta nepriekaištingai. Pratimai patiko.
A6	Užduotį „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ atliko itin nedrąsiai, kūno judesiai buvo sustingę, tačiau iš dalies ritmiški. Per „Statulos“ pratybas varžėsi, nesukaupė dėmesio. Pratimai patiko.
A7	Atliekant užduotį „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ trūko dėmesingumo, tačiau dalyvis jautėsi nuotaikingai, vidinį pulsą išlaikė. Per „Statulos“ pratybas judesiai buvo suvaržyti, lėtai reagoavo, todėl vėlavo keisti poziciją. Pratimai patiko.
A8	Užduotį „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ atliko ritmiškai, tačiau kai kur klydo. Stengėsi išlaikyti dėmesį. Kūno judesiai atliekant „Statulos“ užduotį buvo suvaržyti, tačiau dalyvis stengėsi. Pratimai patiko.
A9	Užduotį „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ iš pirmo karto atlikti nepavyko. Pakartojus ją, dalyvis išlaikė ritmą. Per „Statulos“ pratybas neišlaikė vidinio pulso skaičiavimo, todėl nesisekė atlikti užduoties. Pratimai nepatiko.
A10	Užduotį „Judesys pagal ritmą skirtingomis kūno dalimis“ atliko ritmiškai, tačiau ne visi kūno judesiai buvo plastiški, koordinuoti. Ne visuomet išlaikė vidinio pulso skaičiavimą atlikdamas užduotį „Statulos“, trūko susikaupimo, todėl pasitaikė ritmo klaidų. Pratimai patiko.

Tyrimo metu taikytos ir kitos pratybos, kuriomis siekta ugdyti vidinį metro ritminį skaičiavimą, ritminę atmintį, kūno motoriką, skatinti saviraišką, judesių koordinaciją: 4 pratimas „Aidas“ („*Sutrukdytas kanonas*“) („*Interrupted Cannon*“); 5 pratimas „Šokti ir apsisukti“ („*Jump and turn*“) (Cldwell, 2007); 6 pratimas „Kvėpavimas pagal frazes“ („*Breathing according to phrases*“); 7 pratimas „Kūryba mušamųjų orkestrui“ („*Composition for percussion orchestra*“) (Schenbly-Black, Moore, 2003).

Tyrimo rezultatai

Remiantis apibendrintais tyrimo rezultatais, visi tyrimo dalyviai (išskyrus A9 ir A10) euritmijos pratybose padarė stebėtiną pažangą ritmo pajautos lavinimo, kūno judesių koordinacijos aspektais. Pamokoje labai svarbus vaidmuo tenka mokytojui motyvuojant mokinius, parenkant tinkamų pratimų pagal besimokančiųjų poreikius ir amžių. Svarbu atidžiai stebėti kiekvieną mokinį, nuolat reflektuoti įvertinant ir individualius rezultatus, ir visos klasės bendrus pasiekimus. Sunkumų patirta tyrimo pradžioje, kai, pradėjus praktikuoti euritmijos pratimus, pastebėtas mokinių sąmyšis, susivaržymas, dėmesingumo stoka. Tačiau vėliau tai nebebuvo taip ryšku, mokiniams pratimai patiko. Ruošdamasi tyrimui, mokytoja pirmiausiai pati išbandė euritmijos pratimus, stengdamasi labiau suprasti, kaip lavinti ritmo pajautą, nuspėti galimus nesusipratimus pamokoje ir projektuoti interviu klausimus.

Įvertinus viso tyrimo eigą, galima teigti, kad mokinių gebėjimai tinkamai atlikti euritmijos pratimus pamažu gerėjo. Sunkiausia buvo tyrimo pradžioje – pateikus pirmąjį pratimą „Kanonas“, klasėje kilo didelis šurmulys, buvo matyti, kad vaikai judėdami jaučiasi nejaukiai, teko juos skatinti ir motyvuoti. Labiausiai tyrimo dalyviams patiko improvizacija „Kūryba mušamųjų orkestrui“ (7 pratimas). Atkreiptinas dėmesys, kad dalyviai A8, A9 ir A10 šioje veikloje improvizuodami pradėjo labiau jausti ritmą. Tai leidžia manyti, kad labai svarbu parinkti tokius pratimus, kad mokinyms patirtų sėkmę. Ilgainiui euritmijos pratimai tapo įprasta, įdomia ir kartu išskirtine muzikos pamokų veikla. Pastebėta, kad euritmijos pratimai turėjo poveikio ne tik mokinių ritmo pajautos kaitai (žr. 4 lentelę), bet pagerėjo ir klasės mikroklimatas, mokiniai darėsi drąsesni, mėgavosi pratybomis.

4 lentelė. Euritmijos pratimų poveikio mokinių ritminės pajautos kaitai raiška

A1	Nuo tyrimo pradžios iki pabaigos išsiskyrė puikia ritmo pajauta ir judesių koordinacija. Euritmijos pratybose, palyginus su kitomis muzikinėmis veiklomis, dalyvavo aktyviau.
A2	Nors visada išsiskyrė muzikalumu, gebėjimu tiksliai jausti ritmą, euritmijos pratybose patobulino kūno koordinaciją.
A3	Atlikdamas euritmijos pratimus, gerai jautė ritmą, koordinavo kūną. Pagerėjo kūno judesių integracija ritmuojant.
A4	Tyrimo pabaigoje tiksliai jautė ritmą, koordinavo kūno judesius, pasižymėjo geru metro ritminiu skaičiavimu, pastebėtas geresnis ritminis atlikimas.
A5	Tyrimo pabaigoje pastebėta geresnė ritmo pajauta ir judesių koordinacija ritmuojant, tačiau dėl dėmesingumo stokos pasitaikydavo ritmavimo klaidų. Muzikos pamokose tapo kūrybiškesnis, drąsesnis atlikdamas ir kitas muzikines veiklas.

A6	Per visą tyrimą buvo nedrąsus, tačiau užduotis atliko noriai. Palyginus su pirminiu ritmo pajautos vertinimu, tyrimo pabaigoje jis pagerėjo: dalyvis suvokė akcentų kaitą, tikslingai atliko ritminius pratimus, tačiau kūno judesių koordinacija ritmuojant pagerėjo nežymiai. Tai greičiausiai lėmė dalyvio kuklumas.
A7	Euritmijos pratimų poveikis buvo veiksmingas: išryškėjo ritmo ir tempo pajauta, kūno motorika, ritmavimo klaidų palaipsniui mažėjo. Euritmijos pratybose pradėjo skleisti dalyvio kūrybiškumas, saviraiška.
A8	Pastebėtas itin didelis euritmijos pratimų poveikis: pirminiu vertinimu nustatytų ritmavimo klaidų palaipsniui pradėjo mažėti. Nors dalyvis nedrąsus ir sunkiai koordinuoja judesius, tačiau per visą tyrimą buvo aktyvus ir pratimus atliko noriai.
A9	Kūrybingas, todėl puikiai sekėsi atlikti improvizacijos užduotis. Dėl kylančių drausmės problemų iš pradžių pastebėta silpna ritmo pajauta. Po kurio laiko radosi teigiamų pokyčių, todėl ritmo pajauta pradėjo gerėti.
A10	Tyrimo pradžioje darė daug ritmavimo klaidų, tačiau tyrimo pabaigoje ritmo pajauta, kiek leido turimi dalyvio gebėjimai, pagerėjo.

Išvados

Laikydamasis nuomonės, kad kūnas yra svarbiausias instrumentas, šveicarų pedagogas Émile Jaques-Dalcroze sukūrė muzikinio ugdymo ritminės gimnastikos metodus, kaip natūralų būdą plėtoti ir tobulinti ritmo pajautą.

Euritmija yra judesio kalbos menas, kuris puoselėja besimokančiųjų emocinį pasaulį, kartu gerina kūno pusiausvyrą, koordinaciją, koncentraciją, ritmo pajautą, padeda geriau suvokti muzikos grožį. Naudojant šį metodą, mokomoji medžiaga suprantama daug greičiau nei ją demonstruojant vizualiai.

Muzikos pamokose naudoti euritmijos pratimai, skirti ritmo pajautai lavinti, mokiniams patiko. Pastebėta, kad euritmijos pratimai gerina mokinių emocinę būseną, socialinius įgūdžius, skatina muzikuoti, ugdyti muzikinius gebėjimus.

Apibendrinus veiklos tyrimo rezultatus, galima teigti, kad mokiniai, turintys gerą koordinaciją, reakciją, motoriką, puikiai jaučia ritmą. Silpnai jaučiantiems ritmą ir darantiems ritmavimo klaidų mokiniams euritmijos pratimai turėjo nemažą poveikį: pagerėjo dalyvių reakcija, vidinis laiko trukmės pojūtis, kūno judesiai ritmuojant tapo išraiškingesni, ritmavimo klaidų akivaizdžiai pradėjo mažėti.

Literatūra

1. Robert M. Abramson, 1973, *Rhythm games for perception & cognition*. New York: Music and Movement Press.
2. Balčytis E., 1986, *Muzikos mokymo 6–8 klasėje pagrindai*. Kaunas: Šviesa.
3. Caldwell T., 2007, *Dalcroze Eurhythmics with Robert M. Abramson*: DVD. Chicago.
4. Frego D., Gillmeister G., Hama M., Liston R., 2015, The Approach of Emile Jaques-Dalcroze. *Special Issue Dalcroze Eurhythmics in music therapy and special music education Editorial Dalcroze Eurhythmics in music therapy and special music education Dalcroze Eurhythmics*. https://www.researchgate.net/publication/265203701_The_Dalcroze_Approach_to_Music_Therapy
5. Jareckaitė S., Rimkutė-Jankuvienė S., 2010, *Šiuolaikinio muzikinio ugdymo sistemos*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

6. Jaques-Dalcroze E., 1972, *Rhythm, music, and education*. New York: Benjamin Blom.
7. Jaques-Dalcroze E., 1985, *Eurhythmics, art, and education*. New York: A. S. Barnes & Co. <https://doi.org/10.1177/10483713114289>
8. Katinienė A., Vaičienė A., 2001, *Muzika vaikų darželyje*. Šiauliai: Šiaurės Lietuva.
9. Kardelis K., 2002, *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex.
10. Krakauskaitė V., 1995, *Muzikos mokymas I klasėje*: dirbančiam su „Lakštute“ mokytojui. Kaunas: Šviesa.
11. Kriščiokaitienė D., 2008, *Ritmika*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
12. Landis, B., Carder, P., 1972, The eclectic curriculum in American music education: contributions of Dalcroze, Kodaly and Orff. *Music Educators National Conference*. Washington. P. 23. <https://search.worldcat.org/title/eclectic-curriculum-in-american-music-education-contributions-of-dalcroze-kodaly-and-orff/oclc/496448>
13. Mathieu, L., 2013, Dalcroze eurhythmics in the 21st century: Issues, trends and perspectives. *Movements in music education: Proceedings from The First International Conference of Dalcroze Studies, Coventry University*. https://www.researchgate.net/publication/273793760_The_touch_of_sound_Dalcroze_Eurhythmics_as_a_somatic_practice
14. Mead, V. H. 1994, *Dalcroze eurhythmics in today's music classroom*. New York: Schott. <https://www.allianceamm.org/resources/dalcroze/#philosophy>
15. Nickuvienė D., 2010, *Muzikinio ritmo galimybių panaudojimas I–IV klasių muzikos pamokose*. Magistro darbas. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
16. Pinzino M. E., 2009, Artistiškumo skatinimas choro repeticijose. *Vaiko muzikos pasaulis: Straipsnių rinkinys*. Vilnius: Kronta. P. 31–41.
17. Schenbly-Black J., Moore, S. F., 2003, *The Rhythm inside: connecting body, mind, and spirit through music*. USA: Alfred publishing.
18. Seitz J., 2005, Dalcroze, the body, movement and musicality. *Psychology of music*, 33(4). <https://doi.org/10.1177/0305735605056155> P. 419
19. Velička E., 2004, Ritmikos mokymo inovacijos pradžios mokykloje. *Tiltai*, 20, P. 90–99.